

Valdisholm borgruin

Holmen ligger midt i Glomma.

Foto: Ase Bitustøl©Riksantikvaren

Bare rester av murverket er synlige.

Foto: Sissel Ramstad©Riksantikvaren

Romantisk rekonstruksjon av Peter Blix, fra 1897.

Innenfor ringmuren står i dag høye trær

Foto: Inger Karlberg©Riksantikvaren

Valdisholm, også kalt Vallersøy, ligger i Glomma mellom Skiptvet og Eidsberg i Østfold. På denne lille holmen ligger restene av en middelalderborg. Borgen ble reist som et ledd i et større forsvarssystem som vokste fram under borgerkrigene på 1200-tallet. Borgens beliggenhet gjorde det mulig å kontrollere deler av den viktigste innlandsleden i Sør-Norge og veiforbindelsene til grenseområdene mot Värmland.

Historikk

Sagaen forteller at Håkon Håkonsson «lot husa» Valdisholm. Dette er blitt tolket slik at det var han som befestet holmen. Nøyaktig når dette skjedde vet vi ikke, men fra 1225 var holmen tilholdssted for en av kongens viktigste støttespillere, Arnbjørn Jonsson. Borgen nevnes flere ganger i Håkon Håkonssons saga i forbindelse med borgerkrigene, siste gang ved Arnbjørn Jonssons død i 1240, da borgen ble inntatt av hertug Skule.

Et lite innblikk i Valdisholms videre historie får vi gjennom Magnus Lagabøtes Hirdskrå fra 1273. Der omtales borgen som statlig fengsel. En kongelig forordning fastsetter at drapsmenn fra deler av Borgarsyssel skulle fengsles på Valdisholm.

Holmen nevnes for siste gang i 1346, da med borgnavnet «Wallentzøhus». Hva som skjedde med borgen etter dette, vet vi ikke, men vi kan gå ut fra at den mistet sin betydning da ildvåpen kom i bruk. Funn av store mengder kull og aske tyder på at borgen til slutt ble brent.

I Anders Sørensen Vedels oversettelse av Saxos Danmarkskronike fra 1575 sies det at borgen lå i ruiner.

Tidligere undersøkelser

Borgruinen på Valdisholm er først beskrevet i moderne tid av Jacob Nicolaj Wilse på 1770-tallet. Han beskriver murrester av gråstein og tegl, lagt i kalk. Ruinen må allerede på den tiden ha vært fragmentarisk, men antakelig vesentlig bedre bevart enn i dag.

I 1896 ble borgen arkeologisk undersøkt av Peter Andreas Blix. Han avdekket rester etter en seks- eller sjukantet ringmur som fulgte topografien på holmen, og innenfor ringmuren spor etter et hovedtårn, samt noen mindre bygninger. Blix utførte en oppmåling av murestene. Etter utgravningene ble ruinen delvis tildekket igjen.

I 1929 ble det funnet rester etter et teglbrenneri med tre ovner på Tigelstø på Skiptvet-siden av fastlandet. Dette kan være opphavssted for teglet som er brukt på Valdisholm.

Gerhard Fischer besøkte holmen i 1934, og foretok en nyregistrering av murene. Hans iakttakelser bekreftet Blix' beskrivelse i den grad det lot seg gjøre, etter at Blix hadde dekket til deler av murene. Fischer foreslo vegetasjonsrydding på holmen for å hindre total gjengroing, men frarådet en ny utgraving før midler til konservering av ruinen kunne skaffes.

Siden Fischers besøk har det skjedd lite på Valdisholm. Holmen har ved et par anledninger blitt ryddet for vegetasjon, uten at det har blitt fulgt opp med regelmessig vedlikehold. I dag er holmen sterkt overgrodd.

Skjøtsel og nyregistrering

I 2005 besøkte representanter fra Riksantikvaren, Østfold fylkeskommune og Eidsberg kommune Valdisholm i forbindelse med ruinprosjektet. Det ble utarbeidet en skjøtelsesplan for holmen som skisserer innledende tiltak egnet til å sikre de gjenværende restene etter borgen. Fra høsten 2006 skal holmen ryddes for vegetasjon som skjuler eller skader ruinen. De delene av ruinen som ligger under bakkenivå, er best beskyttet slik de ligger, og skal ikke renses fram. Vegetasjonsryddingen vil gjøre det mulig å gjennomføre en detaljert registrering og dokumentasjon av de gjenværende murrestene og en tilstandsanalyse med anbefaling av videre sikringstiltak.